

Yayın Tanıtımı: Gür, Murat. *Başka Bir Tarih Hayal Etmek: Türk Edebiyatında Ükronya*. Günce Yayınları, 2023. ISBN: 978-625-826-4425, 215s.

Türk edebiyatında disiplinler arası çalışmalar son yıllarda giderek artmaktadır. Tarih ve edebiyat arasındaki ilişkiselliği açığa çıkaran birçok olgu farklı bakış açılarıyla literatürde yerini alır. Bu bakışla ükronya ve karşıolgusal tarihin de söz konusu çalışmalarda yeni açılımlar getireceği söylenebilir. Nitekim “Ükronya, Türk edebiyatında yeni ortaya çıkan değil, yalnızca sınırları henüz belirlenmemiş bir edebî türdür. Dolayısıyla sınırları belirginleşene ve yerleşinceye kadar adlandırılmasından sınıflandırılmasına, hatta tür olup olmadığına kadar birçok tartışmanın gerektiği belirtilmelidir” (Gür, *Edebî Bir Tür... 711*). Bundan dolayı ükronyanın edebiyat ve tarihin arasındaki farklı kurgulamalarla bilimsel bir bakış sergilenmeye açık bir alan olduğu ifade edilebilir. Murat Gür’ün *Başka Bir Tarih Hayal Etmek: Türk Edebiyatında Ükronya* başlıklı çalışması söz konusu alanın Türk edebiyatındaki yerine kaynaklık edilebilecek olması açısından dikkat çekmektedir.

Çalışma, 2023 yılının mart ayında Günce Yayınları tarafından 215 sayfa olarak yayımlanmıştır. Eserde ükronyanın edebî eserlere nasıl yansıtıldığı ve bu türün karşıolgusal açıdan tarihî ve edebî ölçütleri sorgulanır. Yazarın çıkış noktası ükronyanın edebî bir formla incelenmesidir. Bundan dolayı ükronya ve karşıolgusal düşüncenin kavramsal ve kuramsal boyutunun yanında edebiyat sahasındaki görünümleri ele alınmıştır.

Eser, “Giriş” dışında üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde bireyin hayal etme sürecinde meydana gelen “gerçek” ile “mümkün” arasındaki çatışma ele alınır. Bu noktada Yahya Kemal’in *Deniz Türküsü* başlıklı şiiri alıntılanır. Sonrasında çalışmanın muhtevası hakkında bilgi verilir. Literatür taramalarında ‘ükronya’nın nasıl tanımlandığı aktarılır. Bu türün ‘alternatif tarih ve karşıolgusal tarihî kurmaca’ şeklinde yer aldığı vurgulanarak Türk edebiyatındaki olguları beyan edilir. Karşıolgusal düşüncenin birçok farklı disipline konu olan bir düşünce biçimi olduğuna, bu disiplinler içerisinde edebiyatın ve tarihin yerine dikkat çekilir. Türkiye’deki karşıolgusal tarihî kurmacanın dizi ve sinema sektöründeki

TÜRLÜK BİLİMİ ARAŞTIRMALARI
JOURNAL OF TURKOLOGY RESEARCH
53. SAYI / VOLUME
2023-BAHAR / SPRING

**Sorumlu Yazar
Corresponding Author**

Doğanay DAĞLAR

Erciyes Üni.
Sosyal Bilimler Enst.
Yeni Türk Edebiyatı ABD
Yüksek Lisans Öğr.

daglardoganay@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2670-5768

Atf

Citation

Dağlar, Doğanay. “Yayın Tanıtımı: Gür, Murat. *Başka Bir Tarih Hayal Etmek: Türk Edebiyatında Ükronya*.” *Türklük Bilimi Araştırmaları*, no. 53, 2023, ss. 223-229.

YAYIN TANITIMI
BOOK REVIEW

örnekleri verildikten sonra bu anlatı biçiminin edebî sahadaki yayılım ölçütleri vurgulanır.

Birinci Bölüm “Karşıolgusal Düşünce ve Tarih Tahayyülleri” başlığını taşır. “Karşıolgusal Düşüncenin Yapısı ve İşlevleri” alt başlığında bu terimin leksikolojik bilgileri aktarıldıktan sonra edebî boyutu sorgulanır. Konu hakkında başat kaynaklara başvurularak tarihî karşıolgusallığın hangi koşullar çerçevesinde temel özellikleri gösterebileceği gerekçelendirilir. Söz konusu düşünce biçiminin bilimsel çerçevesi belirtildikten sonra farklı disiplinlerdeki işlevleri ifade edilir. Bu noktada psikolojik, felsefi ve tarihî boyutlar öne çıkarılır. Karşıolgusalların belirlenen biçimlerinden çok hedef etrafında birleşen bir yapı oldukları açıklanır. Bu yapının işlevsel bir teoriyi de beraberinde getireceği anlaşılır. Bununla beraber karşıolgusal nedenselliğin psikolojik olguları tespit edilir. “Başka Bir Dünya Tahayyülünün Tarihi ve Felsefesi” alt başlığında karşıolgusal tarihin edebiyat ekseninde değerlendirilebileceği ileri sürülür. Bu noktada tarihî varsayımların alternatif sorularla bu farklı düşünce deneyinin edebî formlar aracılığıyla aktarılabilceği belirtilir. Söz konusu tarihî düşünce biçiminin Klasik Çağ’dan günümüze kadar uzanan süreci hakkında bilgi verilir. “Türk Düşüncesinde Karşıolgusal Tarihin ‘Kök’leri” alt başlığında karşıolgusal düşünce ve tarihin Türk kültüründeki izleri ele alınır. Bu düşünce ve tarihin Köktürklerin ikinci döneminden kalmış olan yazılı anıtlara kadar uzanabileceği ifade edilir. Türk kültür ve medeniyetini hakkında oldukça önemli bilgiler taşıyan bu yazıtların edebî ve tarihî bir boyuta sahip oldukları gerekçeleriyle birlikte aktarılır. Bu eserlerin Türk düşünce dünyasında karşıolgusal düşünce ve tarihin ilk örneklerini oluşturabileceğini öne süren yazar, karşıolgusal önermelerin Kök Tigin, Bilge Kağan ve Tonyukuk taşlarında benzer bir yapıda kurulduğunu yazıtlarda bulunan ifadelere dayanarak açıklar. Ardından Bengü taşlardaki karşıolgusalların aynı zamanda Türklerin Tanrı algısını ve inanç sistemlerini de yansıttığını, dolayısıyla Türklerin inanç dairesinin böyle bir bakışla yeni yorumlama alanlarını açacağı tespit edilir. “Karşıolgusal Varsayımlardan Anlatıya Doğru: Türk Tarih yazımında Karşıolgusalların Kullanımı” alt başlığında Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi tarihlerinde muhtelif karşıolgusallara yer verildiği açıklanır. Bu noktada Ahmet Cevdet Paşa’nın *Tarih-i Cevdet* adlı eseri örneklendirilerek karşıolgusallığın amacının tarihî bir nedensellik ile kullanımına dikkat çekilir. Sonrasında Mehmet Fuat Köprülü, Zeki Velidi Togan ve Hüseyin Nihal Atsız’ın tarih yazımındaki karşıolgusalları adı geçen araştırmacıların eserlerinden hareketle açığa çıkarılır. Atsız’ın bu hususta önem arz ettiği anlaşılır. Nitekim yazarın *Ruh Adam* adlı romanında karşıolgusal tarih varsayımlarının edebî sahanın içerisinde nasıl yer bulduğu ispatlanır. Romanda geçen tarih ile ilgili düşüncelerle, karşıolgusal tarih anlatısının yapısı hakkında analitik bir çözümleme yöntemine işaret edilir. Böylece karşıolgusal tarih önermelerinin Türk tarih yazıcılığının önemli bir yeri teşkil ettiği ortaya konur. “Günümüzde Karşıolgusal Tarih Çalışmaları” alt başlığında karşıolgusal tarih anlayışının akademik tarihcilikte 21.yüzyılın başından itibaren bir teori olarak kabul edilmeye başlandığının altı çizilir. Konu hakkında ele alınan çalışmalar detaylı bir biçimde açıklanır. Dünyada ve Türkiye’de yapılan çalışmaların tanıtımından sonra bu metinlerin metodolojik boyutu tespit edilir. Teorik ve pratik işlevsellerinin yanı sıra çalışmaların ayrıntılı

çerçevesi çizilir. Son olarak karşıolgusal tarihin Türk tarihyazımındaki öngörülerini belirtir.

İkinci bölüm “Ükronya ya da Karşıolgusal Tarihî Kurmaca” başlığı ile yer alır. “Ükronya Nedir, Ne Değildir: Adlandırma ve Tanım” alt başlığı genel bir tanımlama ile başlar. Sonrasında belirlenen adlandırmaların gerekçeleri sorgulanır. Bu türün özellikleri ve sınırlılıkları irdelenir. Edebiyat ve tarih arasındaki ilişki doğrultusunda ükronyanın yerleşik edebî türler ile olan bağı sorgulanır. Söz konusu türün hayalî tarih, varsayımsal tarih (hypothetical), subjektif tarih (subjunctive), konjonktürel tarih, koşullu tarih, olası tarih, şüpheli tarih, alternatif tarih, ükronya, tarihsel olabilirler ve tarihsel eğerler şeklinde çeşitli adlandırmalara sahip olduğu dile getirilir. Tarih araştırmacılarının adlandırma hususunda belirli bir uzlaşma varılmadığı aktarılarak ‘karşıolgusal tarih’ teriminin bu adlandırmaları karşılayabilen bir yapıya sahip olduğu vurgulanır. Batı’daki eleştirel ve teorik çalışmalarda türü tanımlamak için alternatif tarihten sonra en sık kullanılan terimin ükronya olduğu gerekçeleriyle birlikte aktarılır. Ükronya üzerine çalışmalar yapan araştırmacılar ve kaynaklar tanıtıldıktan sonra Batı’da ükronya ile birlikte en sık kullanılan terimin “alternatif tarih” olduğu açığa çıkarılır. Bu adlandırmanın terminolojik boyutu hakkında bilgi verilir. Devamında terim hakkında Türkiye’deki çalışmalar kapsamlı bir biçimde açıklanır. Çalışmaların ükronyayı hangi adlandırmalarla ele aldığı ortaya çıkarılır. Bu adlandırmalar içerisinde ‘alternatif tarih’in sorunlu olduğu gerekçeleriyle ortaya konulur.” Ükronyanın Poetikasına Giriş” alt başlığında edebî bir tür olarak ükronyanın geçmişe dönük biçimde birtakım sorular ve sorgulamalar aracılığıyla bir tahayyül sürecine işaret ettiğine ve bu türün edebî kurgulanmalarına dikkat çekilir. Ükronyanın sınıflandırma hususu, postmodern tarihsel kurgu ve bilimkurgu ile türsel bir ilişki barındırdığı, bu alanlarla ilgili konumlandırma sorunu ele alınır. Bu türün yapısalcı bir yaklaşımla ayrı bir tür olarak değerlendirilebileceği kanıtlanır. Konuyla ilgili değinilmesi gereken çalışmalar ve özgün bir düşünce yöntemiyle ükronyanın tarihî kurmaca/roman ile arasındaki akrabalık bağı açığa çıkarılır. Ükronya anlatılarının konumlanan türler ile ayrışma noktaları hakkında literatür araştırmasına başvurulur ve bu anlatıların neyi amaçladığını ilişkisellik etrafında tespit edilir. “Tarih Anlatan Edebî Türler Arasında Bir Seyahat” alt başlığında tarihî bir temsil türü olarak ükronya ya da karşıolgusal tarihî kurmacanın tarihî anlatan edebî türler ile olan ilişkileri tartışılır. Bu türlerin kesiştikleri ve ayrıştikleri noktalara değinilir. İlk olarak karşıolgusal tarih ile onun edebî biçimi ükronya arasındaki ilişkisi ele alınır. Bu ilişkinin temel bileşenlerinin “analitik” ve “kurgusal” olarak ikili bir ayrışım oluşturabilecek yapıya sahip olduğu açıklanır. Ükronyanın türlerle ilişkiselliği açısından bilimkurgu ile olan bağlantısı dile getirilir. Bu noktada çalışmanın anlamlandırılabilir boyutunu açığa çıkarmak için öncelikle bilimkurgu tanımlamaları vurgulanır. Sonuç itibarıyla bilimkurgu ve ükronyaların ayrı türler olarak ele alınması açısından kurgulanmış yapının çıkış noktalarının farklı olduğu gözler önüne serilir. Sonrasında ükronya anlatıları ve bilimkurgu ile benzer bir ilişki yapıda bulunan ‘fantastik’ tür karşılaştırılır. Yazar, bu noktada “ükronya anlatılarında fantastiğin aksine amaç, genel olarak, ‘gerçek dünya tarihinin’ olasılıklarını sergileyerek okuru tarihyazımının doğası üzerine düşünmeye çağırarak, tarihin farklı çizgilerde ilerleyebileceğini göstererek bugünkü gerçekliğin zorunlu olmadığını” (Gür,

Ükronya... 86) vurgulayarak söz konusu iki türün ilişkisel boyutunu açığa çıkarır. Ükronya anlatılarının ilişkisinin bulunduğu bir diğer türün postmodern tarih anlatıları olduğu ifade edilir. Ükronyanın postmodern anlatılar gibi kurmaca yapılarına karşı bir içeriğe sahip olmadığı altı çizilir. Bu türün postmodern anlatıların aksine gerçeklikle ilgili bir kabulleniş ve müdahaleye açık olduğu, geçmişe karşı belirli bir kurgusal kurulum taşıdığı anlaşılır. Bununla birlikte ükronyanın doğrudan postmodern tarih anlatılarının bir alt türü olarak konumlandırılmayacağı gerekçelendirilir. Devamında tarih anlatan edebî türler içinde ükronya ile yapısal bir benzerlik gösteren türün klasik tarihî kurmaca/roman olduğu ifade edilir. Her iki türün de merkezinde tarihî gerçekliğin bulunduğunu ancak ükronyanın kanonlaşmış tarihin gerçekliğini kabul etmesin yanında onun üstüne yazıldığını, dolayısıyla tarihî roman ile akrabalık bağı gösterse de onun bir alt türü olarak değerlendirmenin doğru bir yaklaşım olmayacağı belirtilir. Tüm bu ilişkisel bağ etrafında “Ükronyaların belirleyici niteliğinden, yani bir ayrışma noktasından itibaren gerçek dünyanın tarihinden farklı, kendine özgü bir zaman çizgisine sahip yeni bir dünya yaratılmasından yola çıkıldığında, kolaylıkla kendi başına bir tür olduğu” (Gür, *Ükronya...* 95) ileri sürülür. “Bir Edebî Türün Sergüzeşti: Ükronyanın Doğuşu ve Yükselişi” alt başlığında ükronyanın 19.yüzyılda Fransa’da bir farkındalık kazandığı, bu türe ait ilk metinleri ve türün kurucuları hakkında bilgi verilir. Ükronyanın roman biçiminde ilk geniş kapsamlı örneğini Louis Geoffroy tarafından kaleme alınan 1836 yılında yayımlanan *Napolyon ve Dünyanın Fethi: 1812-1832* adlı metnin oluşturduğu aktarılır. Buna göre metinde yer alan kırılma noktalarının tarihî bir gerçeklik ile “bu dünyanın gerçekliğinden daha iyi biçimde kurulan” (99) yapı arasındaki tarih yeniden yazılır. Ükronyanın roman biçimindeki ilk örneğini Louis Geoffroy verse de bu türe “ükronya” adını veren ismin Charles Renouvier olduğu belirtilir. İleri sürülen bu ifade konu hakkında yayımlanan ilk kaynaklara dayandırılır. Dünyada “ükronya” adlandırmalarına sahip olan muhtelif çalışmalar kapsamlı bir biçimde ele alınır. Sonrasında Türk edebiyatındaki durumu değerlendirilir. Bu türün edebiyatımızda son yıllarda ortaya çıkmaya başladığını ve bu anlatıların yayılımının gittikçe artacağı öngörülür.

Üçüncü bölüm “Ükronyanın Türk Edebiyatındaki Görünümleri” başlığını taşır. “Ütopya ile Ükronya Arasında Bir Endülüs Düşü: İsmail Gaspıralı ve *Darürrahat Müslümanları*” alt başlığında ükronya anlatılarının zeminini oluşturan metinlerin rüya anlatıları ve ütopyalar olduğu aktarılırak İsmail Gaspıralı’nın *Darürrahat Müslümanları* başlığıyla kaleme aldığı ütopyasının böyle bir düşünce ile incelenebileceği belirtilir. Eserin içinde yer alan “Darürrahat” ülkesinin ütopya anlatılarının yapısı itibarıyla karşıolgusal bir dünya olarak değerlendirilebileceği eserin muhtevasına dayandırılarak gerekçelendirilir. Eserin barındırdığı ayrışma noktasının ükronyaya yakınlaştıran bir özellik gösterdiği ancak yaratılan tarihin gerçek tarihle aynı anda var olmasından dolayı tam anlamıyla “ükronya” olarak sınıflandırılmayacağı ifade edilir. Sonuç itibarıyla *Darürrahat Müslümanları*’nın ütopya ve ükronya arasında konumlandırılacak bir edebî özellik gösterdiği, eserin ükronya anlatılarının gelişiminde önemli bir yeri teşkil ettiği anlaşılır. “Karşıolgusal Tarihin Gölgesinde ‘Gizli Tarih’ Anlatıları: Hüseyin Nihal Atsız’ın Romanları” alt başlığında Atsız’ın romanlarının ükronya anlatılarını oluşturan bir yapı göstermediği fakat karşıolgusallığın edebî dönüşümü hususunda iyi bir örnek

olabileceğine dikkat çekilir. Bu noktada ükronyaya en yakın eserinin *Deli Kurt* olduğu belirtilir. İleri sürülen bu düşünce romanın kahramanlarından Çakır'ın 'talihli başka türlü gidebileceğine' dair olan ifadeleri ile desteklenir:

“Talih başka türlü yürüseydi İsa Beğ taht için can vermiş bir şehzade değil, tahtın üstünde oturan Osmanlı Beğ'i olacaktı... Ve o zaman... O zaman, şimdi yoksul bir köy evinde kendi karşısında oturarak yemek yiyen şu çocuk, yani Deli Kurt Murad, böyle pırtılar içinde yaşayan bir Murad değil, sırmalı giyimler giymiş şehzade Murad olacaktı. O zaman, şimdi bir köy mezarlığında taşı bile olmadan yatan Balâ Hatun, Bursa ve Edirne saraylarının sahibi hatun olacak, kim bilir ne hayratlar yaptıracak ve Murad'dan başka ne Mehmed'ler, Süleyman'lar, Mustafa'lar, Orhan'lar, Kasım'lar, Osman'lar doğuracaktı. Şimdi bunların hepsi kaybedilmiş birer hayaldi” (Atsız, *Deli Kurt* 38).

Bu ifadelerin karşıolgusal bir düşünceye dayanması metnin ükronya anlatıları etrafında gerilim ve merak unsurlarıyla ön plana çıktığı vurgulanır. Sonrasında *Ruh Adam* romanı 'gizli tarih'in penceresinden incelenir. Nitekim romanda yer alan askerî tarihin karşıolgusal tarih önermeleri ile ilişkisel bir işlev taşıdığı anlaşılır. Bu doğrultuda *Ruh Adam*'daki gizli tarih anlatısının karşıolgusal bir yapıya araç olduğu şu ifadelerle ileri sürülür:

“- Selim Beğ! Osmanlı tarihini şöyle gerilere doğru düşününüz. Tahta geçmek uğrunda yahut taht için tehlikeli olduklarından dolayı yüzlerce şehzade can vermişti [...] Yıldırım Beyazıd'dan sonraki şehzadeler kavgasını biliyorsunuz. Büyük şehzade Süleyman'dı ve meşru hükümdar oydu. Fakat kardeşleri tarafından öldürülünce zavallı, padişahlar listesinden bile silindi. [...] Şimdi biraz sonrasına gelelim: Kanunu Sultan Süleyman'ın büyük şehzadesi bir Mustafa vardı. Yavuz Sultan Selim çapında birisiydi. O da türlü tezvirata kapılan babası tarafından acıklı şekilde öldürüldü. Öldürülmeseydi tahta o geçecekti” (Atsız, *Ruh Adam* 82-83). Söz konusu “karşıolgusal yapı aracılığıyla kurulan gizli tarih anlatısı burada olduğu gibi geçmişteki bir ihtimalin hâlen süregelmesine dayandırılır” (Gür, *Ükronya...* 121).

“Yahya Kemal ve Başka Bir Tarihin Rüyası: “Çamlar Altında Musahabe/ler” alt başlığında Yahya Kemal'in, kanonlaşmış tarihe karşı bir tarihî anlatı kuran ilk isimlerden olduğu ifade edilir. “Çamlar Altında Musahabe I” metninde ükronyanın geçmişe dair anlatılan hikâyenin içerisinde sunulduğu belirtilir. Bu noktada hikâyenin Şehzade Mehmet'in Trakya ovalarında kaybolmasından sonra Apollon'un kâhinlerinden olduğunu söyleyen Calchas isimli bir ihtiyarla karşılaşmasıyla başladığı dile getirilir. Daha sonra Şehzade Mehmet'in, Zağanos Mehmet Paşa ve avcıları tarafından bulunduğu, belirli bir süre sonra tahta geçtiğini, yeni yaratılan zaman çizgisiyle Bizans'ı fethederek bir çağın kapanmasına vesile olduğunu ve metni ükronya anlatısına dönüştüren 'ayırışma noktası'nın fetihten sonra sunulduğu aktarılır. Nitekim fetihten sonra gerçek dünyanın tarihi ile kurulan ilişki, gerçek tarihten önemli bir 'an' ile bununla çelişen karşıolgusal bir dünya yaratımına dayandırılır. Sonrasında metinde yer alan karşıolgusalılık ile gerçek dünya arasındaki ilişkisellik ele alınır ve Yahya Kemal'in “Çamlar Altında Musahabe I” başlıklı anlatısı içinde yer alan 'çerçvelelenmiş hikâye'nin yapısı itibarıyla “ükronya” etiketine uygun bir metin olduğu tespit edilir. Bu tür anlatıların yazarın

hayalleriyle dış dünyanın gerçeklerinin karşılaştırılması açısından fonksiyonel bir içerik taşıdığı ifade edilir. Sonrasında “Çamlar Altında Musahabe III” metninin de ükronya biçiminde değerlendirilebileceği ileri sürülür. Metinde yer alan mekân tasvirine yoğunlaşılır. Buna göre metinde “akşamları sofalarında kızları şarkı söyleyen beldede” (Beyatlı 273) şeklinde geçen ifade aracılığıyla metnin klasik bir ütopya çerçevesi çizdiği anlaşılır. “Çamlar Altında Musahabe I” metninden farklı olarak “...adı anılmasa da Fatih’in dönemi ‘Türk İntibahı Devri’ biçiminde adlandırılır. Üstelik ilkindeki İslam’a yönelik vurgular tamamen ortadan kaldırılmış ve sanata dair bütün göndermeler açık bir ‘Türklük’ çerçevesine oturtulmuştur” (Gür, *Ükronya...* 139). “Çamlar Altında Musahabe II” başlıklı anlatısının ise geleceğe dönük bir ükronya anlatısı çizmesi değerlendirilir. Yazar-anlatıcının ‘rüya’da zaman makinesi aracılığıyla bir seyahat gerçekleştirdiği ve seyahat ettiği yerin karşıolgusal bir dünya olduğu ileri sürülür. Bu noktada metnin “bilimkurgu ükronyası” şeklinde tasnif edilebileceği görülür. “Mustafa Kemal’in Olmadığı Bir Türkiye’nin Tarihi: Seyfi Öngider, Mustafa Kemal’in Saati” alt başlığında *Mustafa Kemal’in Saati* adlı eserin tarihî bir nitelik gösterdiği, eserin gerçek tarihten ayrılma noktaları ele alınır. Buna göre eserde Anafartalar Grup Komutanı Albay Mustafa Kemal, sağ üst cebindeki saatine baktıktan sonra saati sağ alt cebine koyar ve 06.05’te göğsünün sağ yanına isabet alan şarapnel parçası nedeniyle şehit olur. Bu durum eserin ayrışma noktası oluşturduğu ileri sürülür. Nitekim gerçek tarihte aynı saatin Mustafa Kemal’in hayatını kurtardığı belirtilir. Bu iki olayın tarihî bir eksende yer alması bir bakıma yeni bir tarih çizgisini oluşturduğu dile getirilir ve karşıolgusal düşünce dünyasına girilmiş olduğu aktarılır. Sonrasında eserin ideolojik boyutuna yer verilir ve genel bir değerlendirme girişiminde bulunulur. Ele alınan değerlendirmenin sonucunda *Mustafa Kemal’in Saati*’nin Türk milliyetçiliğinin karşısında bulunan ideolojik ittifaka yazılmış olan ‘karşıolgusal anlatı’ olarak konumlandırılır. “Ya Şehzade Mustafa Tahta Çıksaydı: Uğur Ziya Şimşek, *Şehzade/Sultan Mustafa*” alt başlığı *Şehzade/Sultan Mustafa* adlı eserin karşıolgusal bir tarih kurgulanması değerlendirmesiyle başlar. Nitekim bu değerlendirme eserin arka kapağında yer alan “Ya tahta ‘O’ çıksaydı?” sorusundan yola çıkılarak ele alınır. Devamında romanın muhtevisiyatına yer verilir. Buna göre Şehzade Mustafa yerine boyu, posu, yüzü ona benzeyen biri Sultan Süleyman’ın Konya’da kurulmuş otağına getirilir ve boğdurtulur. Romanda kurmaca bir kişi olan Sofu Şehzade Mustafa’nın annesi Mahidevran’a durumu açıklar. Sultan’ın ve çevresindekilerin Mustafa’yı uzun yıllardır görmediğini, şehzade yerine gidecek olan kişinin bu hususta eğitildiğini ancak tüm bunların gerçekleşememe ihtimaline karşı orduyu ve tahtı ele geçirmek için tedbir aldıklarını aktarır. Eserde karşıolgusallığın ayrışma noktasının babasının kendisini öldüreceğinden emin olan Şehzade’nin Kanuni’nin otağına doğru yürümesiyle başladığı vurgulanır. Bu noktada zamanın ve tarihin yeni bir biçimde ilerlemeye başladığı anlaşılır. Nitekim eserde Kanuni’nin şehzadeye “Mühür senindir Mustafa!” demesi söz konusu düşünceyi destekler. Devamında karşıolgusal dünyanın Sultan Mustafa’nın ‘erdemli insan’ modelini gösterdiği ve tek hedefinin ‘dünya barışını kurmak’ olarak sunulduğu belirtilir. Romanın ükronya anlatısını sağlayan ismin kurmaca bir karakter olan Sofu olduğu açıklanır. Şehzade Mustafa tahta çıktıktan sonra Sofu’nun karşıolgusal tarihin seyrine müdahale edebilecek gizli planlar yapması bu düşünceyi destekler. Sonuç itibarıyla de *Şehzade/Sultan Mustafa* adlı eserin kahramanları ve tarihi yeniden

kurgulaması yönüyle karşıolgusal tarihin önemli bir örneği olduğu anlaşılır. “1553’ten 2013’e Sultan Mustafa’nın Osmanlı’sı: Eray Aydın, *Aşk, Kılıç ve Muska*” alt başlığında *Aşk, Kılıç ve Muska* adlı romanın ükronyanın edebî gelişimi açısından bir dönüm noktasını teşkil ettiğinin altı çizilir. Romanın yazarı Eray Aydın’ın yarattığı karşıolgusal dünya ile günümüzün bir arada sunulduğu, tarihin ve tarihî unsurların yeniden yaratım biçiminin ükronya türünün daha belirgin bir görünüm kazanmasına olanak sağladığına dikkat çekilir. Romanın bütünüyle 16.yüzyıldan 21.yüzyıla kadar uzanan süreci kapsamaması, bu süreç içerisinde ükronya anlatısının parça parça sunulması, tarihî isimlerin günümüz dünyasına ait olan mekânlarda yer alması ve gerçek dünyanın üzerine karşıolgusal tarihin edebî bir formla yazılması bu türün Türk edebiyatındaki gelişimini ortaya koyar. “Millî Karakter Mitini Meşrulaştırmak: Kutlu Altay Kocaova, *İzmihlâl*” alt başlığını taşıyan son evrede Kutlu Altay Kocaova’nın *İzmihlâl* adlı romanı incelenir. 1913 yılında başlayan anlatıda Enver Paşa, Talat Paşa ve Mustafa Kemal tarihten ayrıldığı belirtilir. Romanın ayrışma noktasını Enver Paşa’nın öldürülmesinin oluşturduğu ileri sürülür. Bu düşünce, Enver Paşa’nın ardından Mehmet Rifat Paşa, Ali Fethi, Mustafa Kemal ve Talât Paşa’nın da suikasta uğraması sonucunda karşıolgusal dünyanın yaratımına dayandırılır. Romanın eksiltmeli bir yapı göstermesinin kaotik bir karşıolgusalılığı beraberinde getireceği ifade edilir. Romanın içeriğinden hareketle millî ve politik bir boyuta sahip olduğu tespit edilir. Tarih sahnesinden çıkarılan isimlerin gerçek dünyada ulusal ve küresel anlamda önemli figürler olmalarından dolayı eserin kaotik bir süreci barındırdığına işaret edilir. Bu süreçte Türk milletinin içinde bulunduğu ahval ve şerait karşısında vazifesinin ‘bağımsızlık’ ve ‘mücadele’ olduğu hatırlatılır. Tüm bunların sonucunda romanın, millî karakter mitinin meşrulaştırılmasına hizmet eden bir yapıya sahip olduğu anlaşılır.

KAYNAKLAR

- Atsız, Hüseyin Nihal. *Deli Kurt*. Ötüken Neşriyat, 2013.
- Atsız, Hüseyin Nihal. *Ruh Adam*. Ötüken Neşriyat, 2011.
- Beyatlı, Yahya Kemal. “Çamlar Altında Musahabe III.” *Mektuplar/Makaleler*. İstanbul Fetih Cemiyeti, 1977, ss. 271-276.
- Gür, Murat. “Edebî Bir Tür Olarak Ükronya ve Alternatif Bir Tarihin Anlatısı: İzmihlâl.” *Söylem Filoloji Dergisi*, 7 (3), 2022, ss. 711-725.
- Gür, Murat. *Başka Bir Tarih Hayal Etmek: Türk Edebiyatında Ükronya*. Günce Yayınları, 2023.